

Jauns regulējums komercnoslēpuma aizsardzībai

2019. gada 1. aprīlī spēkā stājās jauns **Komercnoslēpuma aizsardzības likums**, kā arī apjomīgi **grozījumi Civilprocesa likumā**, kas paredz īpašu regulējumu ar komercnoslēpumu saistītu strīdu izskatīšanai. Jaunās tiesību normas pieņemtas, lai ieviestu Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 8. jūnija direktīvu 2016/943 par zinātniskās un darījumdarbības neizpaužamas informācijas (komercnoslēpumu) aizsardzību pret nelikumīgu iegūšanu, izmantošanu un izpaušanu. Direktīvas preambulā viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc komercnoslēpumu nepieciešams regulēt Eiropas Savienības līmenī, ir tas, ka dalībvalstu tiesību aktos ir būtiskas komercnoslēpumu aizsardzības regulējuma atšķirības. Savukārt vāja komercnoslēpuma aizsardzība kavē inovāciju attīstību.

Kas ir komercnoslēpums, un kas to aizsargā

Komercnoslēpums tiek aizsargāts uz likuma pamata arī tādos gadījumos, kad starp pusēm nav līgumisku attiecību. Tas dod iespēju komercnoslēpuma aizsardzību prasīt ne tikai sadarbības partneriem vai citām personām, ar ko bijušas līgumiskas attiecības, bet attiecībā pret jebkuru personu, kas komercnoslēpumam piekļuvusi nelikumīgi.

Lai informāciju uzskatītu par komercnoslēpumu un tam pienāktos likumā noteiktā aizsardzība, informācijai jāatbilst likumā noteiktajam pazīmēm. Saskaņā ar Komerclikuma 19. pantu komercnoslēpuma statusu komersants var piešķirt tādām saimnieciska, tehniska vai zinātniska rakstura lietām un rakstveidā vai citādā veidā fiksētām vai nefiksētām ziņām, kuras atbilst visām šādām pazīmēm:

- tās ietilpst komersanta uzņēmumā vai ir tieši ar to saistītas;
- tās nav vispārpieejamas trešajām personām;
- tām ir vai var būt mantiska vai nemantiska vērtība;
- to nonākšana citu personu rīcībā var radīt zaudējumu komersantam;
- attiecībā uz tām komersants ir veicis konkrētai situācijai atbilstošus saprātīgus komercnoslēpuma saglabāšanas pasākumus.

Komerclikums ir speciālais likums, kas regulē komercdarbību, un Komerclikuma noteikumi attiecināmi uz komersantiem un uz personām, kuras nav komersanti, vai uz saimniecisko darbību, kas nav komercdarbība, tikai tad, ja Komerclikums vai cits likums to īpaši paredz. Līdz ar to jāņem vērā, ka ne visām tiesiskajām attiecībām ir piemērojama Komerclikumā noteiktā komercnoslēpuma aizsardzība.

Komercnoslēpuma aizsardzības likums paredz vienkāršotāku komercnoslēpuma definīciju, un tā piemērošanu neierobežo konkrētām personu lokam vai darījumiem. Saskaņā ar šo likumu par komercnoslēpumu uzskata neizpaužamu saimnieciska rakstura informāciju, tehnoloģiskās zināšanas un zinātniska vai cita rakstura informāciju, kas atbilst visām šādām pazīmēm:

- tā ir slepena, jo nav vispārzināma vai pieejama personām, kuras parasti izmanto šāda veida informāciju;
- tai ir faktiskā vai potenciālā komerciālā vērtība tādēļ, ka tā ir slepena;
- komercnoslēpuma turētājs attiecībā uz to ir veicis konkrētajai situācijai atbilstošus un saprātīgus komercnoslēpuma slepenības saglabāšanas pasākumus.

Ievērojot iepriekš minētās definīcijas, komercnoslēpuma statusa piešķiršana noteiktai informācijai ir attiecīgās personas brīva izvēle. Komercnoslēpumam ir jābūt konfidencialam. Ja informācija ir vispārpieejama, tad šī informācija nevar pretendēt uz komercnoslēpuma statusu. Šai informācijai piemīt noteikta vērtība, kas izpaušanas gadījumā tiktu zaudēta. Tāpat abas komercnoslēpuma definīcijas uzliek par pienākumu komercnoslēpuma turētājam komercnoslēpuma aizsardzības nolūkos veikt atbilstošus saprātīgus komercnoslēpuma saglabāšanas pasākumus. Piemēram, šo informāciju patvaļīgi neizplatīt, brīdināt citas personas par to, ka attiecīgā informācija ir komercnoslēpums, apzīmējot šo informāciju par komercnoslēpumu, izstrādājot komercnoslēpumu saturošas informācijas dokumentu aprītes noteikumus, kā arī veicot citus pasākumus.

Komercnoslēpuma iegūšanas un izmantošanas kārtība

Komercnoslēpuma aizsardzības likuma mērķis ir nodrošināt efektīvu komercnoslēpuma aizsardzību.

Līga Fjodorova, zvērinātu advokātu biroja COBALT zvērināta advokāte, patent-pilnvarniece preču zīmju lietās

Vienlaikus likums aizsargā arī citu personu likumīgās intereses, kas saistītas ar tiesībām uz informāciju vai savu tiesību aizsardzību.

Saskaņā ar Komercnoslēpuma aizsardzības likumu komercnoslēpuma nelikumīga iegūšana, izmantošana vai izpaušana bez komercnoslēpuma turētāja atļaujas ir tiesību pārkāpums, ja tas noticis ne tikai neatļauti, bet arī jebkādā citā veidā, kas neatbilst godīgai darījumu praksei. Likumā noteikts, ka par neatļautu komercnoslēpuma iegūšanu tiek uzskatīti gadījumi, kad informācija iegūta, piekļūstot tādiem dokumentiem, objektiem, materiāliem, vielām vai elektroniskajām datnēm, kuras pārvalda komercnoslēpuma turētājs un kuras ietver komercnoslēpumu, kā arī piesavinoties vai kopējot šādus dokumentus, objektus, materiālus, vielas vai elektroniskās datnes; kad persona zināja vai attiecīgajos apstākļos tai vajadzēja zināt, ka komercnoslēpums ir tieši vai netieši iegūts nelikumīgi; pārkāpjot normatīvajā aktā vai līgumā noteikto pienākumu neizpaust komercnoslēpumu vai ierobežot tā izmantošanu.

Komercnoslēpuma aizsardzības likums, respektējot citu personu tiesības uz informāciju un savu tiesību aizsardzību, paredz to gadījumu uzskaitījumu, kādos komercnoslēpuma iegūšana ir uzskatāma par likumīgu, piemēram, ja tas iegūts kā neatkarīgs atklājums vai radīšanas procesa rezultāts; ja tas iegūts uz līguma vai licences pamata; ja tas iegūts publiskajā iepirkumā vai citu valsts pārvaldes funkciju vai uzdevumu īstenošanas ietvaros un citos likumā norādītajos veidos. Tāpat Komercnoslēpuma aizsardzības likums noteic, ka persona nav saucama pie atbildības par komercnoslēpuma nelikumīgu iegūšanu, izmantošanu vai izpaušanu, ja komercnoslēpums iegūts, izmantots vai izpausts, piemēram, lai izmantotu tiesības uz vārda un informācijas brīvību, tostarp ievērojot plašsaziņas līdzekļu brīvību un uzskatu daudzveidību, vai atklātu pārkāpumu, ļaunprātīgu rīcību vai nelikumīgu darbību, ja iespējams pārkāpējs rīkojies nolūkā aizsargāt sabiedrības vispārējās intereses; komercnoslēpumu izpaušuši darbinieki saviem pārstāvjiem, ja šāda izpaušana pārstāvjiem ir nepieciešama normatīvajos aktos noteikto funkciju izpildei; lai aizsargātu normatīvajos aktos noteiktās personu likumīgās intereses.

Ja informācija ir vispārpieejama, tad šī informācija nevar pretendēt uz komercnoslēpuma statusu. Šai informācijai piemīt noteikta vērtība, kas izpaušanas gadījumā tiktu zaudēta.

Komercnoslēpuma aizsardzības procesuālās priekšrocības

Lai efektīvi aizsargātu komercnoslēpumu, nepieciešami procesuāli līdzekļi, kas pārkāpumu pārtrauktu nekavējoties, ko nenodrošināja līdzšinējais tiesvedības regulējums. Aizskartajai personai bija grūti pierādīt nodarīto zaudējumu apmēru, jo nereti kaitējumu nav iespējams novērtēt mantiski vai arī to iespējams pierādīt niecīgā daļā. Tāpat līdzšinējā kārtība nepieļāva aizskartajai personai tiesības lūgt tiesu noteikt tādus pasākumus, kas nodrošinātu komercnoslēpuma pārkāpuma nekavējošu novēršanu, bet prasības pieteikuma apmierināšana pēc vairākiem gadiem nenestu tiesību aizskārums atlidzinājumu.

Jaunais Civilprocesa likuma regulējums paredz prasītājam tiesības lūgt tiesu noteikt pagaidu aizsardzības līdzekļus: aizliegumu atbildētājam vai noteiktai personai, kura padara iespējamu pārkāpuma izdarīšanu, izmantot vai izpaust komercnoslēpumu, ražot, piedāvāt, laist tirgū vai izmantot pārkāpuma preces minētajiem nolūkiem, kā arī apķīlāt kustamu mantu, ar kuru, iespējams, tiek pārkāptas tiesības uz komercnoslēpuma aizsardzību pret nelikumīgu iegūšanu, izmantošanu vai izpaušanu. Tāpat tiesa, skatot strīdu, kā arī vērtējot tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošanas samērīgumu, ņem vērā attiecīgās lietas apstākļus, tostarp kur iespējams: komercnoslēpuma vērtību vai citas specifiskas komercnoslēpuma iezīmes; pasākumus, kas veikti, lai komercnoslēpumu aizsargātu; atbildētāja rīcību komercnoslēpuma iegūšanā, izmantošanā vai izpaušanā; komercnoslēpuma nelikumīgas izmantošanas vai izpaušanas sekas; pušu likumīgās intereses un pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanas ietekmi uz tām; trešo personu un sabiedrības likumīgās intereses; pamattiesību aizsardzību.

Iepriekš aprakstītie likuma grozījumi sniedz noteiktas procesuālas priekšrocības, kas, iespējams, veicinās komercnoslēpuma turētājam būt aktīvākiem savu aizskarto tiesību aizstāvībā.